Segregatiemonitor voortgezet onderwijs 2023

Onderzoek en Business Intelligence

Gemeente Rotterdam

Wie zijn wij?

Onderzoek en Business Intelligence is een afdeling binnen de gemeente Rotterdam.

De afdeling verzamelt informatie en doet onderzoek voor het maken en uitvoeren van beleid door de gemeente Rotterdam. Het onderzoek gaat over onderwerpen als gezondheid, zorg, onderwijs, re-integratie, demografie, ruimtelijke ordening en veiligheid. Soms is de gemeentelijke organisatie het onderwerp, vaker gaat het over de stad en haar bewoners. Het doel is steeds om met deze verzamelde kennis het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te verbeteren.

Auteurs

Ineke Vogel (1964) is psycholoog. Zij werkt sinds 2004 als wetenschappelijk onderzoeker. Binnen de gemeente Rotterdam werkt zij als senior onderzoeker op diverse gebieden en als informatieanalist in het kader van de Basisregistratie Personen.

Colofon

Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Datum: 15 november 2023
Projectnummer: 8163
Vragen: onderzoek@rotterdam.nl
Meer informatie: onderzoek010.nl

Gemeente Rotterdam

Samenvatting

In het Rotterdamse onderwijsbeleid "Gelijke kansen voor elk talent" (2019-2023) wordt er veel ingezet op kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het onderwijs. Eén van de ambities is dat de gelijkheid in kansen in het onderwijs toeneemt.

In het kader hiervan is Onderzoek en Business Intelligence (OBI) gevraagd om segregatie in het onderwijs in kaart te brengen. Met onderwijssegregatie wordt bedoeld een ongelijke verdeling van leerlingen over scholen op basis van ongelijkheden in termen van sociaaleconomische, etnische of andere kenmerken ten opzichte van de woonomgeving. De mate van segregatie op scholen is ook een graadmeter voor het onderwijsbeleid en voor het uitvoeringsprogramma van Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ).

In deze segregatiemonitor voortgezet onderwijs wordt gekeken naar onderwijssegregatie op basis van de sociaaleconomische positie van leerlingen (gemeten door het ouderlijk opleidingsniveau) en hun migratieachtergrond. De volgende vragen staan centraal:

- Hoe ziet de diversiteit onder de leerlingenpopulatie in het voortgezet onderwijs eruit naar opleidingsniveau van de ouders en naar migratieachtergrond van de leerlingen en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/2013 ontwikkeld?
- Wat is de stand van zaken wat betreft segregatie naar opleidingsniveau van de ouders en naar migratieachtergrond van de leerlingen in het voortgezet onderwijs en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/2013 ontwikkeld?
- Wat is de stand van zaken wat betreft segregatie naar opleidingsniveau van de ouders in het voortgezet onderwijs in het NPRZ-gebied en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/'13 ontwikkeld?

De resultaten van de monitor dragen bij aan de kennis die nodig is om de kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen.

Voor deze monitor is gebruik gemaakt van de registraties die het CBS biedt voor het doen van onderzoek.

Resultaten voortgezet onderwijs

In de periode van de schooljaren 2012/2013 tot en met 2021/2022 stijgt het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders van 41% tot iets meer dan de helft van de leerlingen. Het aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond daalt van 45% naar 41%. De stijging van het aandeel hoogopgeleide ouders komt in de laatste jaren door de toename van hoogopgeleide ouders met een niet-Westerse achtergrond. Onder de leerlingen neemt de derde generatie toe. Deze leerlingen vallen onder de groep leerlingen zonder migratieachtergrond.

Gesegregeerde scholen

Opleidingsniveau ouders

In de periode van de schooljaren 2012/2013 tot en met 2021/2022 neemt het aandeel schoolvestigingen met een laag aandeel leerlingen waarvan de ouders hoogopgeleid zijn (20% of minder) af. Daarentegen neemt het aandeel scholen met een hoog aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders (meer dan 80%) toe. Er is dus een verschuiving in segregatie: het aandeel 20% of meer gesegregeerde scholen is door de schooljaren heen meer dan gehalveerd, terwijl het aandeel van meer dan 80% gesegregeerde scholen is toegenomen van nul procent naar 16%.

In NPRZ-gebied is er geen toename van het aandeel van meer dan 80% gesegregeerde scholen te zien. Daar neemt het aandeel scholen met een laag aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders wel steeds verder af, maar zijn er nauwelijks of geen scholen met vooral leerlingen met hoogopgeleide ouders (80% of meer).

De toename van het aandeel leerlingen op Rotterdamse scholen met hoogopgeleide ouders is in de laatste schooljaren te zien op alle schooltypen. Ook is te zien dat hoe hoger het onderwijsniveau van de leerlingen, hoe hoger het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders. Onderadvisering en schoolkeuzes zijn factoren die volgens de literatuur hierbij een rol kunnen spelen.

Migratieachtergrond leerlingen
Het aandeel scholen met veel leerlingen met een niet-Westerse achtergrond (meer dan 80%) neemt af en het aandeel scholen met relatief weinig leerlingen met een niet-Westerse achtergrond (20% of minder) blijft ongeveer gelijk. Ook hier is er een (gedeeltelijke) verschuiving in de segregatie.

Op scholen die praktijkonderwijs en/of vmbo aanbieden zitten relatief veel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond en op havo/vwo- of vwo-scholen weinig, maar de verschillen nemen wel af. Op de meeste schooltypen neemt het aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond af. Alleen op schoolgemeenschappen – en in de laatste twee schooljaren op havo/vwo – is dat niet zo, daar is het aandeel iets toegenomen.

Spreiding

Rotterdamse middelbare scholieren met hoogopgeleide ouders wonen niet verspreid over de stad, maar concentreren zich voornamelijk in noordelijke gebieden: in de buurten Molenlaankwartier, Kralingen-Oost, Zestienhoven, Hillegersberg-Zuid en Blijdorp is het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders groot (meer dan 80%). De buurten met de kleinste aandelen hoogopgeleide ouders liggen in Delfshaven (Tussendijken) waar 17% van de ouders hoog opgeleid is, en in Kralingen-Crooswijk (Oud-Crooswijk) en Feijenoord (Feijenoord en Hillesluis) waar 22% van de ouders hoog opgeleid is.

Leerlingstromen

Voor het in kaart brengen van leerlingstromen is de stad verdeeld in vier delen: aan de noordkant binnen en buiten de ring; aan de zuidkant in het NPRZ-gebied en overig Rotterdam Zuid. In schooljaar 2021/2022 gaat gemiddeld 57% van de leerlingen met hoogopgeleide ouders in het eigen stadsdeel naar school, tegenover 59% van de leerlingen met middelbaar opgeleide ouders en 67% van de leerlingen met laagopgeleide ouders.

De leerlingstromen in schooljaar 2021/2022 zijn vergelijkbaar met die in schooljaar 2019/2020. Vanuit Rotterdam Zuid overig gaan er relatief veel leerlingen – ongeacht het opleidingsniveau van de ouders – buiten Rotterdam naar school. Leerlingen met hoog- en middelbaar opgeleide ouders die in Noord binnen de ring wonen gaan in verhouding vaker binnen dit gebied naar school. Leerlingen met laagopgeleide ouders die in NPRZ-gebied wonen gaan relatief gezien ook het vaakst in dit gebied naar school.

Inhoud

Samenvatting 3

1 Inleiding 8

1.1 Achtergrond 8

1.2 Onderzoeksvragen 8

1.3 Onderzoeksopzet 8

2 Ontwikkeling diversiteit leerlingen 11

2.1 Opleidingsniveau ouders 11

2.2 Migratieachtergrond leerlingen 11

2.3 Migratieachtergrond en opleidingsniveau 12

3 Ontwikkeling segregatie op scholen 14

3.1 Opleidingsniveau ouders 14

3.1.1 Rotterdam 14

3.1.2 NPRZ-gebied 15

3.2 Migratieachtergrond leerlingen 16

3.3 Schooltypen - opleidingsniveau ouders 16

3.4 Schooltypen - migratieachtergrond leerlingen 18

4 Spreiding in de stad 20

5 Leerlingstromen in Rotterdam 22

5.1 Hoogopgeleide ouders 23

5.2 Middelbaar opgeleide ouders 23

5.3 Laagopgeleide ouders 23

“Rotterdam is een havenstad in het westen van Nederland, in de provincie Zuid-Holland. Met 581.750 inwoners (1 januari 2019 is het de op een na grootste stad van Nederland, na Amsterdam. De metropoolregio Rotterdam Den Haag telt meer dan 2,3 miljoen inwoners.”

Jan de Jongeman | Directeur van het museum

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In het Rotterdamse onderwijsbeleid "Gelijke kansen voor elk talent" (2019-2023) wordt er veel ingezet op kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het onderwijs. Eén van de ambities is dat de gelijkheid in kansen in het onderwijs toeneemt. In het kader hiervan is Onderwijs en Business Intelligence (OBI) gevraagd tweejaarlijks de segregatie in het onderwijs te onderzoeken. Onderwijssegregatie betreft de ongelijke verdeling van leerlingen over scholen op basis van ongelijkheden in termen van sociaaleconomische, etnische of andere kenmerken.[1] Een monitor geeft meer inzicht in factoren die een rol spelen bij het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs.

In 2021 is de eerste segregatiemonitor voortgezet onderwijs Rotterdam gepubliceerd naar voorbeeld van Amsterdams onderzoek. In die monitor is de stand van zaken omtrent onderwijssegregatie en de ontwikkeling hierin in het Rotterdamse voortgezet onderwijs in kaart gebracht voor de schooljaren 2012/2013 t/m 2019/2020.[2] Gekeken is naar onderwijssegregatie op basis van de sociaaleconomische positie van leerlingen (gemeten door het ouderlijk opleidingsniveau) en hun migratieachtergrond. In deze monitor zijn de schooljaren 2020/2021 en 2021/2022 toegevoegd.

Nieuw in deze monitor

In het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) Uitvoeringsplan 2023 - 2027 [3] is met de onderwijspartners c.q. schoolbesturen de afspraak gemaakt om te verkennen of een plan van aanpak kan worden ontwikkeld om segregatie op scholen tegen te gaan. Door de woningvoorraad aan te pakken richt het programma zich op behoud van sociale stijgers en het aantrekken van nieuwe bewoners met midden en hogere inkomens. Door het ontstaan van een meer diverse samenstelling van de bevolking wordt de kans op segregatie op scholen groter.

De mate van segregatie op scholen in het voortgezet onderwijs is een graadmeter voor het onderwijsbeleid en voor het uitvoeringsprogramma van NPRZ. Om hier meer inzicht in te krijgen is een extra vraag toegevoegd ten opzichte van de monitor van 2021.

1.2 Onderzoeksvragen

De volgende vragen staan centraal:

- Hoe ziet de diversiteit onder de leerlingenpopulatie in het voortgezet onderwijs eruit naar opleidingsniveau van de ouders en naar migratieachtergrond van de leerlingen en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/2013 ontwikkeld?
- Wat is de stand van zaken wat betreft segregatie naar opleidingsniveau van de ouders en naar migratieachtergrond van de leerlingen in het voortgezet onderwijs en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/2013 ontwikkeld?
- Wat is de stand van zaken wat betreft segregatie naar opleidingsniveau van de ouders in het voortgezet onderwijs in het NPRZ-gebied en hoe heeft dit zich sinds schooljaar 2012/'13 ontwikkeld?

1.3 Onderzoeksopzet

Voor het genereren van de data is gebruik gemaakt van de faciliteiten van het Centrum voor Beleidsstatistiek (CvB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CvB beschikt onder de noemer 'Sociaal Statistisch Bestand' (SSB) over een groot aantal databestanden. Zo is er bijvoorbeeld een registratie van alle personen vanaf 1995 die in het bevolkingsregister (de BRP, voorheen GBA) geregistreerd staan (of hebben gestaan) en zijn bestanden beschikbaar

[1] Ball, S.J.: Class Strategies and the Education Market: The Middle Classes and Social Advantage. Routledge. New York, 2003.
[2] Vogel, I, Roode, A. Segregatiemonitor voortgezet onderwijs. Rotterdam: Onderwijs en Business Intelligence, gemeente Rotterdam; 2021 - https://onderzoek010.nl/handlers/ballroom.ashx?function=download&id=671.
[3] Zie https://www.nprz.nl/over-nprz/onze-documenten/uitvoeringsplan

waarin onderwijs- en arbeidsmarktgegevens van alle personen staan geregistreerd. Al deze bestanden zijn op persoonsniveau via unieke persoonsgebonden sleutels te koppelen aan het bevolkingsregister. Daarmee is het mogelijk een beeld te schetsen van alle in het bevolkingsregister opgenomen personen op een bepaald moment en is het ook mogelijk om deze situatie per persoon in de tijd te volgen. De gegevens zijn van alle (geregistreerde) personen in Nederland beschikbaar.

Om de noodzakelijke dataoverzichten te kunnen maken, was een omvangrijk aantal databestanden nodig. Enerzijds omdat elk van de bestanden slechts een beperkt aantal variabelen omvat en er dan veel verschillende bestanden nodig zijn. Anderzijds omdat een deel van de bestanden gegevens over één jaar bevatten en voor de monitor gegevens over meerdere jaren nodig zijn.

Leerlingenbestanden

Er is een leerlingenbestand gemaakt met de inschrijvingsbestanden van leerlingen in het voortgezet onderwijs van de CBS Microdata. Dit bestand heeft als belangrijkste voordeel dat het ook de leerlingen bevat die van buiten Rotterdam komen. Geselecteerd zijn leerlingen, met geregistreerd burgerservicenummer, die op 1 oktober van het betreffende schooljaar op het voortgezet onderwijs zaten. Vervolgens is dit leerlingenbestand verrijkt met gegevens over het opleidingsniveau van de ouder(s), het huishoudinkomen, de migratieachtergrond en het adres van de leerlingen en de scholen. Uiteindelijk zijn de leerlingen geselecteerd die op een Rotterdamse school zaten en/of in Rotterdam woonachtig waren.

Opleidingsniveau van ouders

In het SSB zit een bestand met de hoogst voltooide opleiding op persoonsniveau. Dit is gebruikt om een overzicht te geven van het opleidingsniveau van de ouders. Vanaf schooljaar 2012/2013 is dit bestand dermate goed gevuld dat van het grootste deel van de ouders het hoogst afgeronde opleidingsniveau bekend is. In de analyses wordt, wanneer dit van beide ouders bekend is, het hoogste niveau genomen. Van een deel van de ouders is het opleidingsniveau niet bekend. Voor mensen van een hogere leeftijd is het bestand met hoogste opleiding minder gevuld omdat de diploma's in het verleden niet werden geregistreerd. Ook over particuliere en buitenlandse opleidingen ontbreken de registergegevens.

Het opleidingsniveau is verdeeld in drie categorieën:

- tot en met mbo-1 niveau (laagopgeleid),
- mbo-2 tot en met -4, havo en vwo (middelbaar opgeleid),
- hoger onderwijs (hoog opgeleid).

Huishoudinkomen

Hiervoor is gebruik gemaakt van het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen van het huishouden. Dit is het besteedbaar inkomen van een huishouden gecorrigeerd voor de omvang en samenstelling van een huishouden, dus het besteedbaar huishoudensinkomen gedeeld door de equivalentiefactor van het huishouden.

Migratieachtergrond

De migratieachtergrond geeft weer met welk land een persoon verbonden is op basis van het geboorteland van de ouders en/of zichzelf. De volgende achtergrondgroepen zijn opgenomen: Nederlands, Turks, Marokkaans, Surinaams/Antilliaans, Westers en niet-Westers.

Het onderscheid tussen Westers en niet-Westers is gemaakt op grond van de sociaaleconomische en sociaal-culturele situatie in het betreffende achtergrondland. Als Westerse migratieachtergrond gelden de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, en binnen Azië de landen Indonesië en Japan. Als niet-Westerse migratieachtergrond gelden Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan).

De beschikbare informatie vanuit het CBS is voor alle kenmerken relatief hoog (zie tabel 1.1).

Tabel 1.1. Beschikbare achtergrondinformatie over (ouders van) kinderen in het Rotterdamse voortgezet onderwijs, per jaar, in percentage

jaar	opleidingsniveau ouders	huishoud inkomen	achtergrond
2012	78	98	100
2013	80	98	100
2014	81	98	100
2015	82	98	100
2016	82	98	100
2017	83	97	100
2018	83	98	100
2019	84	98	100
2020	85	98	100
2021	86	98	100

Bron: CBS, bewerking OBI

Van de leerlingen was over de jaren heen van 87-88% bekend wie de vader is en van 98-99% wie de moeder is. Omdat de onderwijsregistraties nog niet zo heel lang bestaan, ontbreekt er helaas registerinformatie over veel oudere Nederlanders. Ook particuliere opleidingen vallen buiten het bereik van de onderwijsregisters. Daarnaast is van veel Nederlanders met een niet-Westerse migratieachtergrond die hun opleiding in het buitenland hebben gevolgd op dit moment onvoldoende registerinformatie beschikbaar. Deze informatie wordt met behulp van enquête informatie (EBB) aangevuld. OBI wil graag het gemiddeld aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders per school berekenen. Om alle leerlingen te kunnen gebruiken, zijn de missende gegevens benaderd. OBI heeft ervoor gekozen om deze missende variabelen te imputeren via multiple imputatie in SPSS op basis van individuele gegevens over huishoudinkomen en acht achtergrondgroepen.[4]

Multiple imputatie om ontbrekende gegevens over opleidingsniveau te schatten

Met een multiple imputatie is voor elke missende waarde van opleidingsniveau van de ouders op basis van de beschikbare achtergrondgegevens tien keer een realistische waarde per leerling geschat, en wel met een 'fully conditional specification' Markov chain Monte Carlo (MCMC) methode. Voor de vorige monitor is dit gedaan voor de schooljaren 2012/2013 tot en met 2019/2020 op basis van één dataset met daarin alle unieke leerlingen uit die schooljaren in zowel het basis- als voortgezet onderwijs. Voor de aanvullende schooljaren 2020/2021 en 2021/2022 is dit op dezelfde manier gedaan met de leerlingen uit de schooljaren 2016/2017 tot en met 2021/2022. Uit de tien geschatte waarden is de vaakst geschatte waarde als geïmputeerde waarde genomen. Uiteindelijk benadert de verdeling van de nieuwe dataset de verdeling die in de originele dataset zit, zodat de variatie die in de originele dataset zit gewaarborgd is.

Bronvermelding

Alle resultaten zijn gebaseerd op eigen berekeningen van Onderzoek en Business Intelligence, Gemeente Rotterdam op basis van niet-openbare Microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat de ontwikkeling in diversiteit van de leerlingen beschreven, in hoofdstuk 3 de ontwikkeling in segregatie op scholen in geheel Rotterdam en in NPRZ-gebied, in hoofdstuk 4 de spreiding in de stad, en in hoofdstuk 5 de leerlingstromen in het Rotterdamse onderwijs.

[4] Personen met een 1) Nederlandse, 2) Surinaamse, 3) Turkse, 4) Marokkaanse 5) Antilliaanse, 6) overig niet-Westerse, 7) Oost-Europese en 8) overig-Westerse migratieachtergrond.

2 Ontwikkeling diversiteit leerlingen

Het aandeel kinderen met hoogopgeleide ouders neemt verder toe. Het aandeel leerlingen met niet-Westerse migratieachtergrond neemt verder af

2.1 Opleidingsniveau ouders

In schooljaar 2021/2022 gingen er in totaal 35.545 leerlingen naar het voortgezet onderwijs in Rotterdam. Het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders (minimaal een afgeronde hbo- of wo-opleiding) neemt ook na schooljaar 2019/2020 verder toe, zie figuur 2.1. Tussen schooljaar 2012/2013 en 2019/2020 is dit aandeel gestegen van 41% naar 49%, in 2021/2022 is het verder gestegen naar 52%. Het aandeel leerlingen met laagopgeleide ouders (dus maximaal een vmbo- of mbo-1-diploma) is afgenomen van 26% in 2012/2013 naar 21% in 2019/2020. In 2021/2022 is het aandeel verder gedaald naar 18%. Het aandeel leerlingen met middelbaar geschoolde ouders (maximaal een mbo-, havo- of vwo-diploma) is al jaren stabiel rond de 30%.

Figuur 2.1. Opleidingsniveau ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs in Rotterdam, 2012/2013-2021/2022

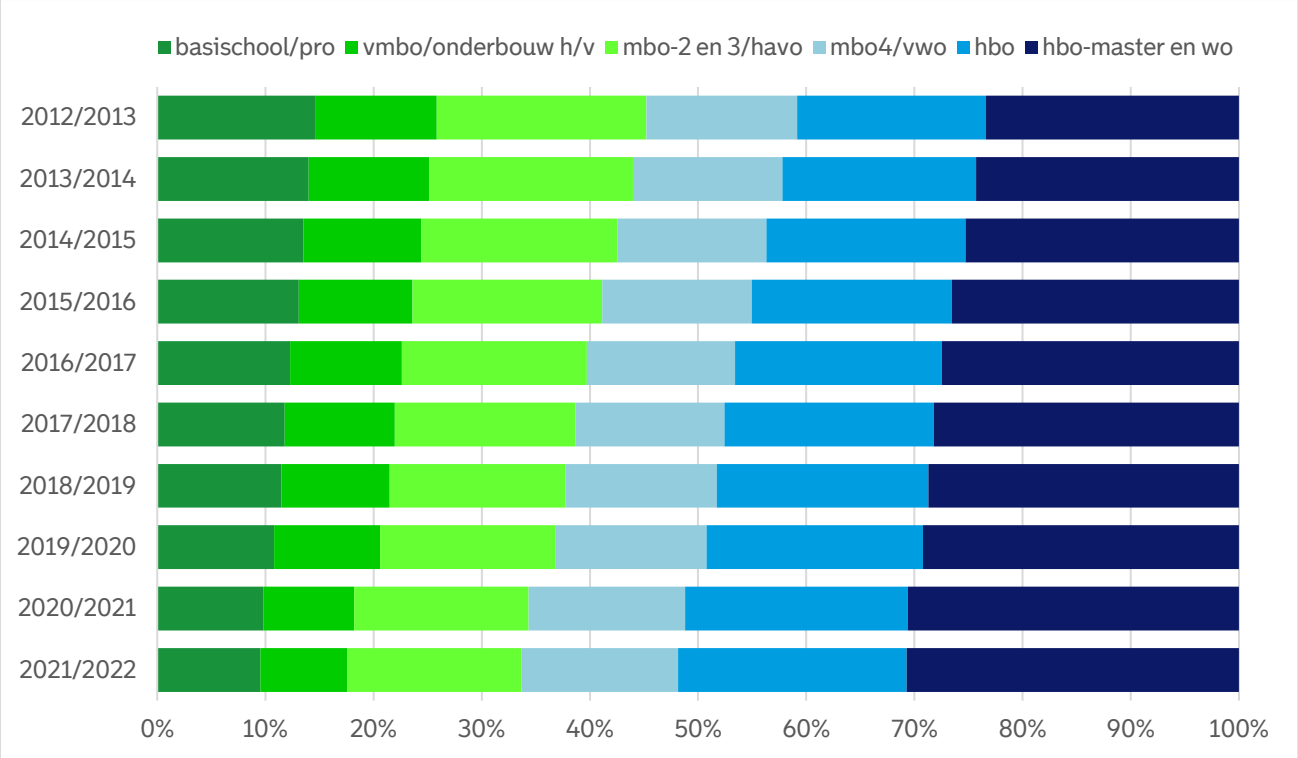

Bron: CBS, bewerking OBI

2.2 Migratieachtergrond leerlingen

Het aandeel leerlingen in het Rotterdamse voortgezet onderwijs met een niet-Westerse migratieachtergrond daalt. Waar in schooljaar 2012/2013 45% van de leerlingen een niet-Westerse migratieachtergrond had, en in 2019/2020 42%,

betreft dit in 2021/2022 41%. Dit is mede een gevolg van de groeiende groep derde generatie niet-Westerse leerlingen. Er zijn in de stad steeds meer kinderen met twee ouders uit de tweede generatie (met een niet-Westerse migratieachtergrond maar allebei in Nederland geboren), deze kinderen hebben volgens de gehanteerde definities geen migratieachtergrond. Daarnaast is het aandeel leerlingen met een Westerse migratieachtergrond in de afgelopen twee jaar verder toegenomen, van 10% naar 11%. Iets minder dan de helft van de kinderen heeft, net als in 2019/2020, in 2021/2022 geen migratieachtergrond, zie figuur 2.2.

Figuur 2.2. Migratieachtergrond van kinderen in het voortgezet onderwijs in Rotterdam, 2012/2013-2021/2022

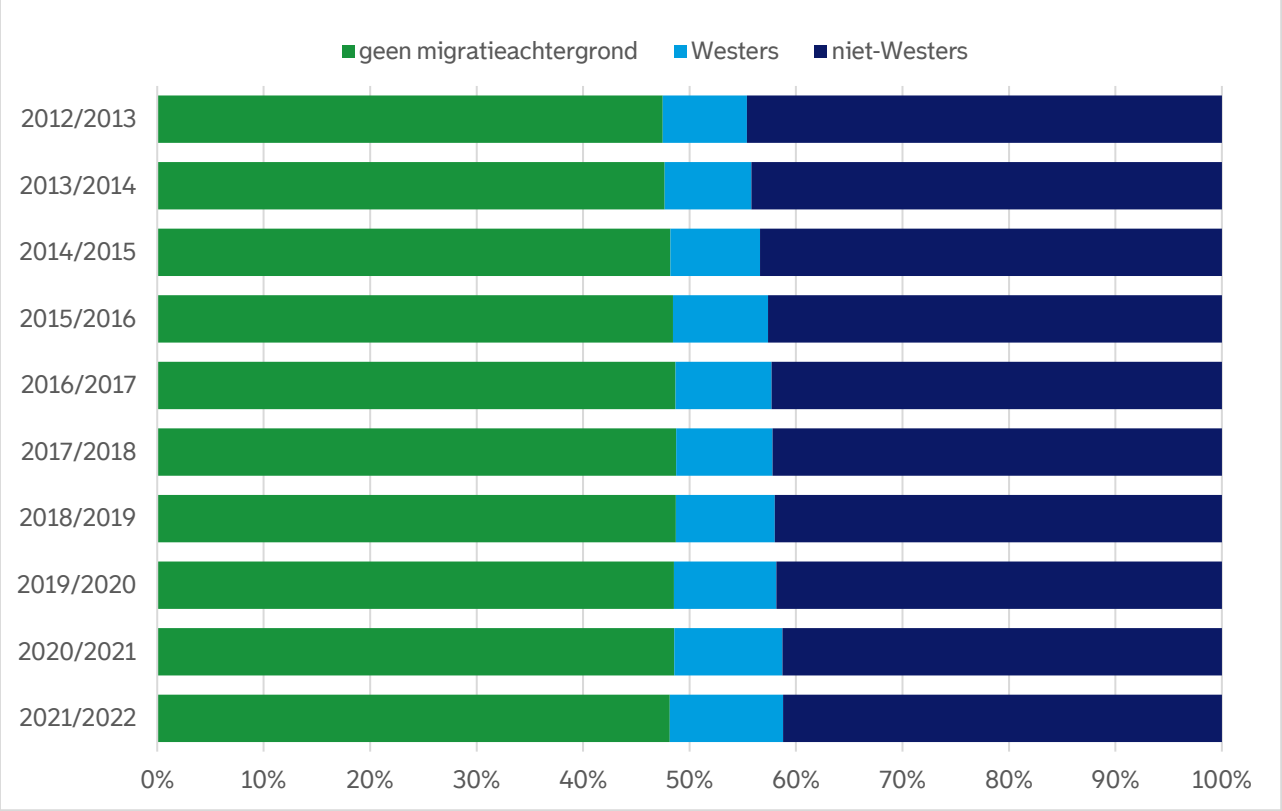

Bron: CBS, bewerking OBI

2.3 Migratieachtergrond en opleidingsniveau

Tussen de groepen met een verschillende migratieachtergrond bestaan grote verschillen in het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders. Het aandeel hoogopgeleide ouders onder de leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond is in schooljaar 2021/2022 met 30% een stuk lager dan de aandelen onder de leerlingen zonder (70%) of met een Westerse (54%) migratieachtergrond, zie figuur 2.3. Er is wel een langzame afname van het verschil te zien. Waar de groei van het aandeel hoogopgeleide ouders onder leerlingen zonder migratieachtergrond de afgelopen zeven jaar is gestagneerd, neemt dit onder leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond toe. In schooljaar 2019/2020 was het aandeel onder de leerlingen met een niet-Westerse achtergrond 26%, onder die zonder migratieachtergrond 69% en onder die met een Westerse migratieachtergrond 53%.

Van de vier grootste niet-Westerse achtergrondgroepen is het aandeel hoogopgeleide ouders het kleinst onder leerlingen met een Marokkaanse migratieachtergrond (23%). In 2019/2020 was dat nog 17%.

Figuur 2.3. Aandeel hoogopgeleide ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs in Rotterdam naar migratieachtergrond, 2012/2013-2021/2022

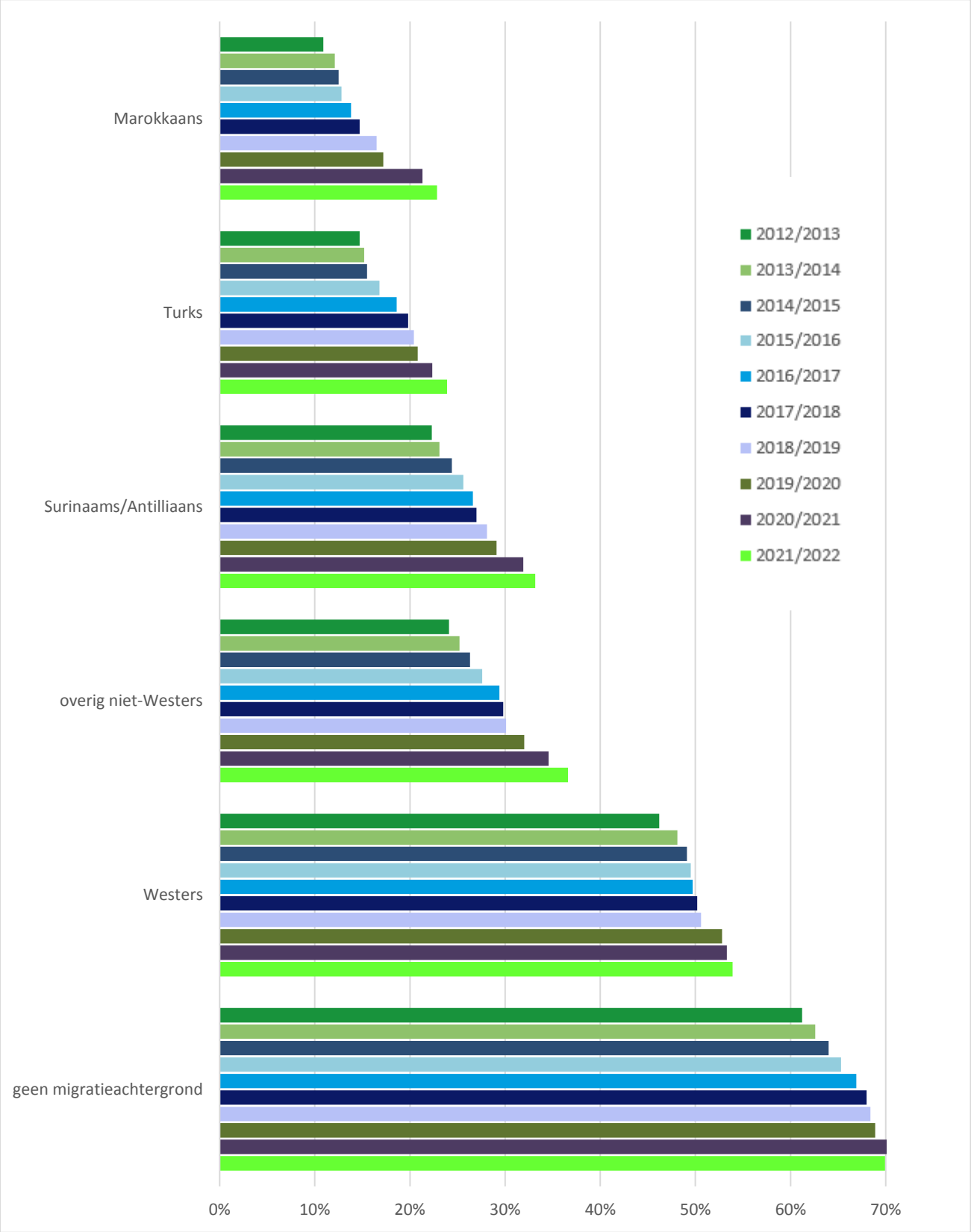

Bron: CBS, bewerking OBI

3 Ontwikkeling segregatie op scholen

Het aandeel leerlingen op gemengde scholen is toegenomen. Het aandeel scholen met een laag aandeel leerlingen waarvan de ouders hoogopgeleid zijn (20% of minder) is afgenomen. Daarentegen neemt het aandeel scholen met een hoog aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders (meer dan 80%) toe. De segregatie verschuift.

3.1 Opleidingsniveau ouders

3.1.1 Rotterdam

Als we kijken naar de segregatie naar het opleidingsniveau van de ouders op voortgezet onderwijs scholen in Rotterdam dan zien we dat door de schooljaren 2012/2013 t/m 2021/2022 heen het aandeel leerlingen dat naar gesegregeerde scholen met weinig kinderen met hoogopgeleide ouders (20% of minder) gaat geleidelijk is afgenomen (zie figuur 3.1).[5]

Figuur 3.1. Verdeling leerlingen over voortgezet onderwijs scholen naar aandeel kinderen met hoogopgeleide ouders, 2012/2013-2021/2022

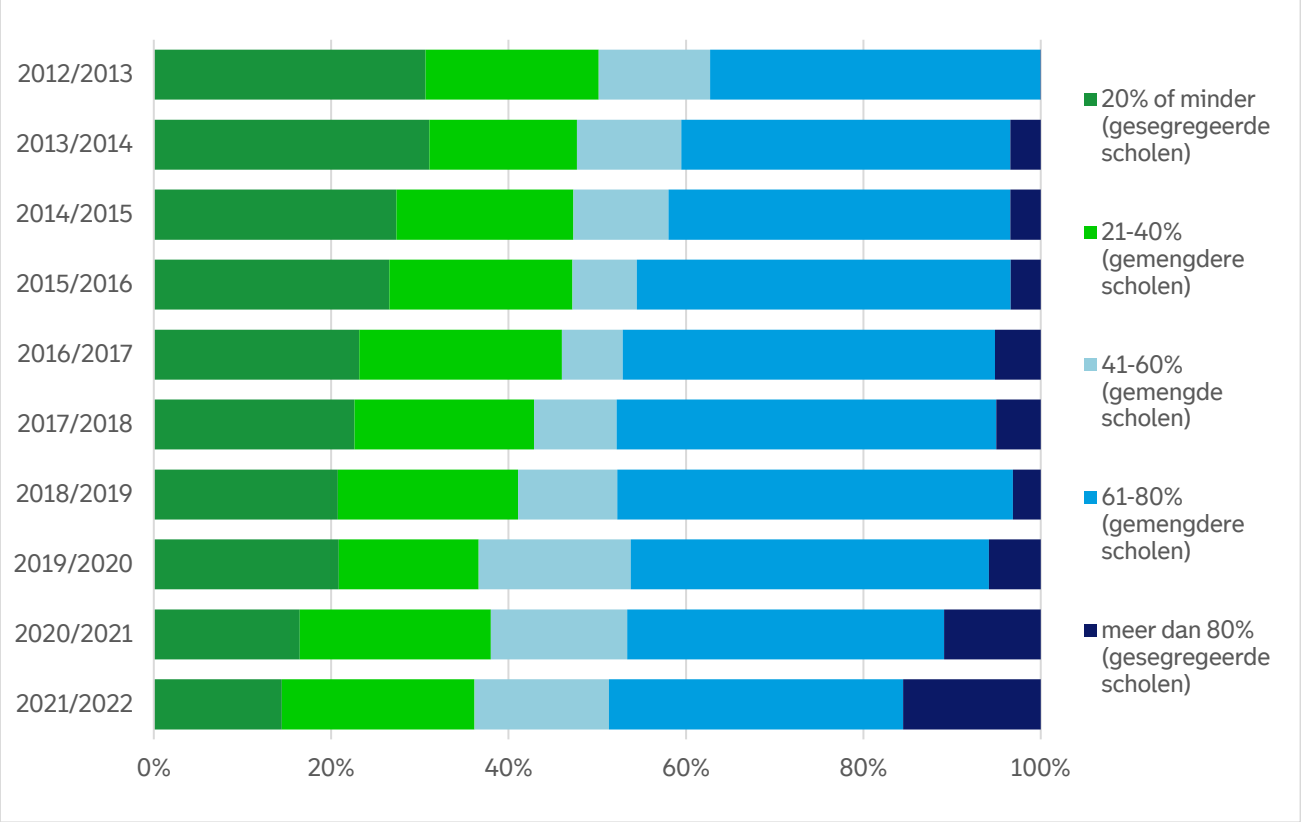

Bron: CBS, bewerking OBI

5 Om te meten in hoeverre leerlingen op basis van hun sociaaleconomische positie en migratieachtergrond gesegregeerd naar school gaan is een absolute segregatiemaat berekend. Hiervoor zijn Rotterdamse voortgezet scholen ingedeeld in groepen op basis van het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders en het aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond. Vervolgens is gekeken hoe de leerlingenpopulatie over deze scholen is verdeeld.

In schooljaar 2012/2013 betrof dit nog bijna een derde van de Rotterdamse scholen (31%). In 2019/2020 bedroeg het aandeel nog 21%, in 2021/2022 is het verder gedaald naar 14%. Doordat steeds meer leerlingen hoogopgeleide ouders hebben, blijven er steeds minder van dit soort gesegregeerde scholen over.

Het aandeel leerlingen dat daarentegen naar gesegregeerde scholen gaat met veel kinderen met hoogopgeleide ouders (meer dan 80%) is door de schooljaren heen toegenomen van nul procent in 2012/2013 tot 16% in 2021/2022. In 2019/2020 was dat nog zes procent. Leerlingen met hoogopgeleide ouders zijn dus minder gaan mengen en clusteren meer samen op bepaalde scholen. De segregatie naar opleidingsniveau van ouders lijkt hiermee te verschuiven: waar de segregatie naar opleidingsniveau van de ouders in 2012/2013 vooral bestond uit 20% of minder gesegregeerde scholen, is dit aandeel in 2021/2022 meer dan gehalveerd en tegelijkertijd is het aandeel van meer dan 80% gesegregeerde scholen in 2021/2022 flink gegroeid.

Tussen de schooljaren 2012/2013 en 2015/2016 is het aandeel leerlingen dat naar gemengde scholen gaat (met 41-60% hoogopgeleide ouders) met zes procentpunt gedaald (van 13% naar 7%). In 2019/2020 was dit aandeel weer gestegen naar 17%. In 2021/2022 is het weer gedaald naar 15%, zie figuur 3.1.

3.1.2 NPRZ-gebied

Als we kijken naar de segregatie naar het opleidingsniveau van de ouders op voortgezet onderwijs scholen in NPRZ-gebied dan zien we dat ook daar door de schooljaren heen het aandeel leerlingen dat naar gesegregeerde scholen met weinig kinderen met hoogopgeleide ouders (20% of minder) gaat is afgenomen: van bijna 60% naar ongeveer een kwart (zie figuur 3.2). Het aandeel is wel veel hoger dan in geheel Rotterdam: in 2012/2013 was het aandeel 57%, in 2019/2020 nog 37% en in 2021/2022 was het aandeel verder gezakt naar 26%.

Het aandeel leerlingen dat naar gemengde scholen met 21-40% hoogopgeleide ouders gaat is gestegen van 14% in 2012/2013 naar 39% in 2021/2022. Er zijn nauwelijks of geen scholen met leerlingen met vooral hoogopgeleide ouders (80% of meer).

Figuur 3.2. Verdeling leerlingen over voortgezet onderwijs scholen in NPRZ-gebied naar aandeel kinderen met hoogopgeleide ouders, 2012/2013-2021/2022

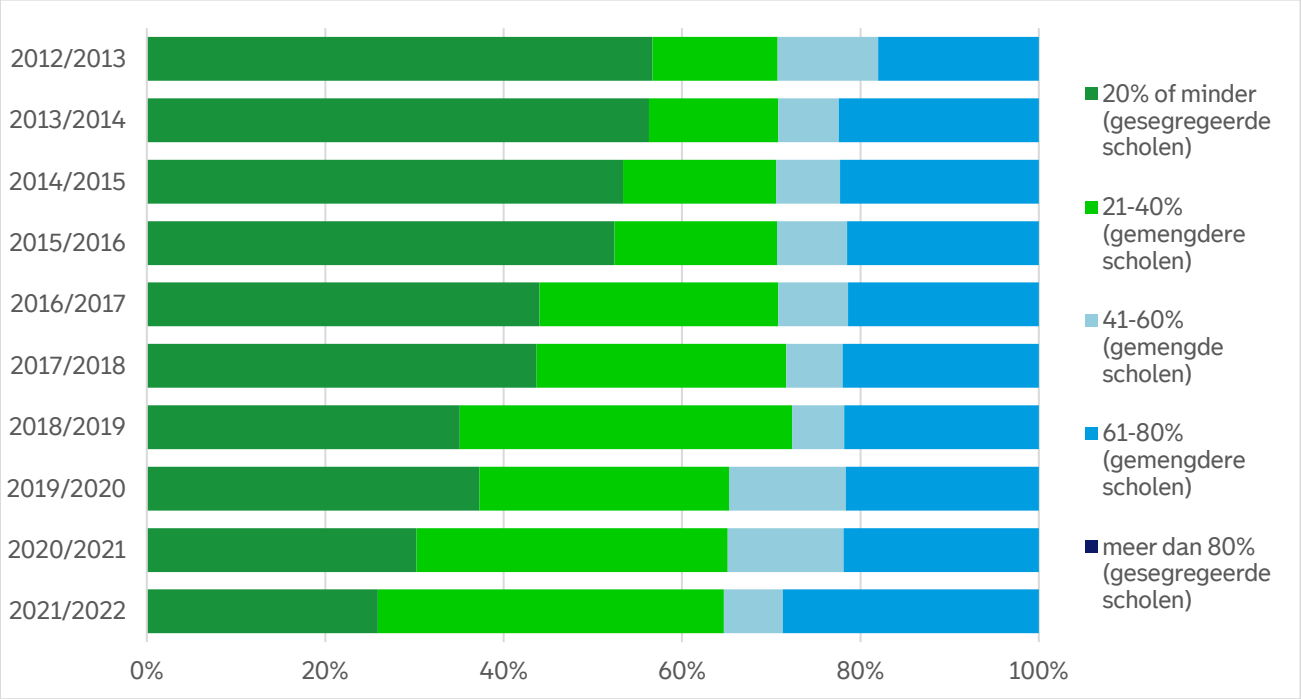

Bron: CBS, bewerking OBI

3.2 Migratieachtergrond leerlingen

Als wordt gekeken naar segregatie naar migratieachtergrond op scholen, is te zien dat het aandeel gesegregeerde scholen met veel kinderen met een niet-Westerse migratieachtergrond (meer dan 80%) flink is afgenomen door de schooljaren heen: van 23% in 2012/2013 naar 5% in 2021/2022.

Het aandeel scholen met 20% of minder leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond is gedaald tussen de schooljaren 2012/2013 (28%) en 2016/2017 (20%). In de periode van 2016/2017 tot en met 2021/2022 bedroeg het aandeel ongeveer 21%.

Er is dus ook een afname te zien van gesegregeerde scholen wanneer wordt gekeken naar migratieachtergrond. Kinderen met een niet-Westerse migratieachtergrond zitten vaker op gemengdere scholen, zie figuur 3.3.

Figuur 3.3. Verdeling leerlingen over voortgezet onderwijs scholen naar aandeel kinderen met een niet-Westerse migratieachtergrond, 2012/2013-2021/2022

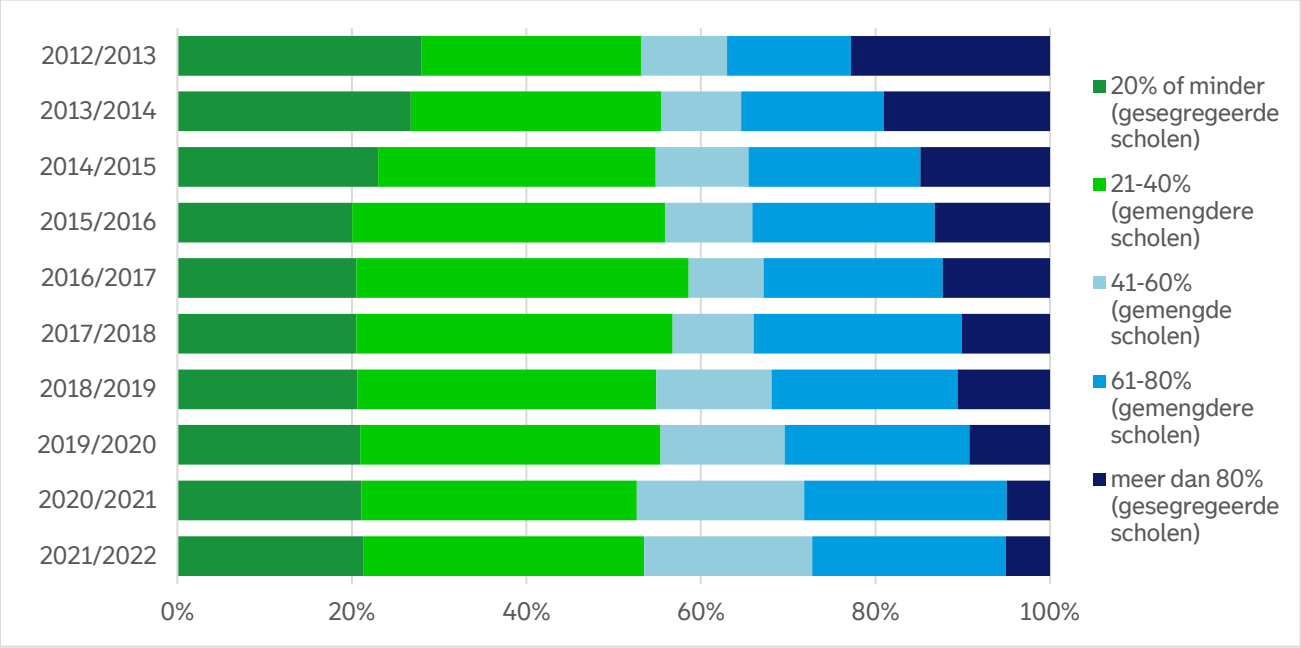

Bron: CBS, bewerking OBI

3.3 Schooltypen - opleidingsniveau ouders

Er bestaat in het voortgezet onderwijs een duidelijk verband tussen de leerlingenpopulatie op een school en het onderwijsniveau dat wordt aangeboden. In schooljaar 2021/2022 hadden scholen waarop enkel praktijkonderwijs of vmbo wordt aangeboden gemiddeld veel minder leerlingen met hoogopgeleide ouders, respectievelijk 13% en 26%, tegenover 70% van de leerlingen op havo/vwo scholen, zie figuur 3.4. Kansenongelijkheid speelt hierbij een rol: eerder onderzoek toont aan dat kinderen met laagopgeleide ouders vaker een lager schooladvies krijgen in groep 8 dan kinderen met hoogopgeleide ouders.[6] Vervolgens maken ze andere schoolkeuzes waarbij de voorkeur uitgaat naar scholen met een hoog aandeel uit de eigen groep, wat de segregatie in het voortgezet onderwijs versterkt.[7] Deze segregatie leidt mogelijkerwijs tot verdere vormen van kansenongelijkheid.

[6] Inspectie van het Onderwijs: De Staat van het Onderwijs 2014/'15. April 2016.
[7] Van der Klaauw, B., H. Oosterbeek en S. Sóvágó: Determinanten van voorkeuren voor VO-scholen in Amsterdam. 2018, VU en UvA; Schoolkeuzemotieven in het voortgezet onderwijs, een literatuurstudie, 2019, A. Bus en A. Roode, OBI, gemeente Rotterdam.

Figuur 3.4. Aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders per type vo-school 2021/2022

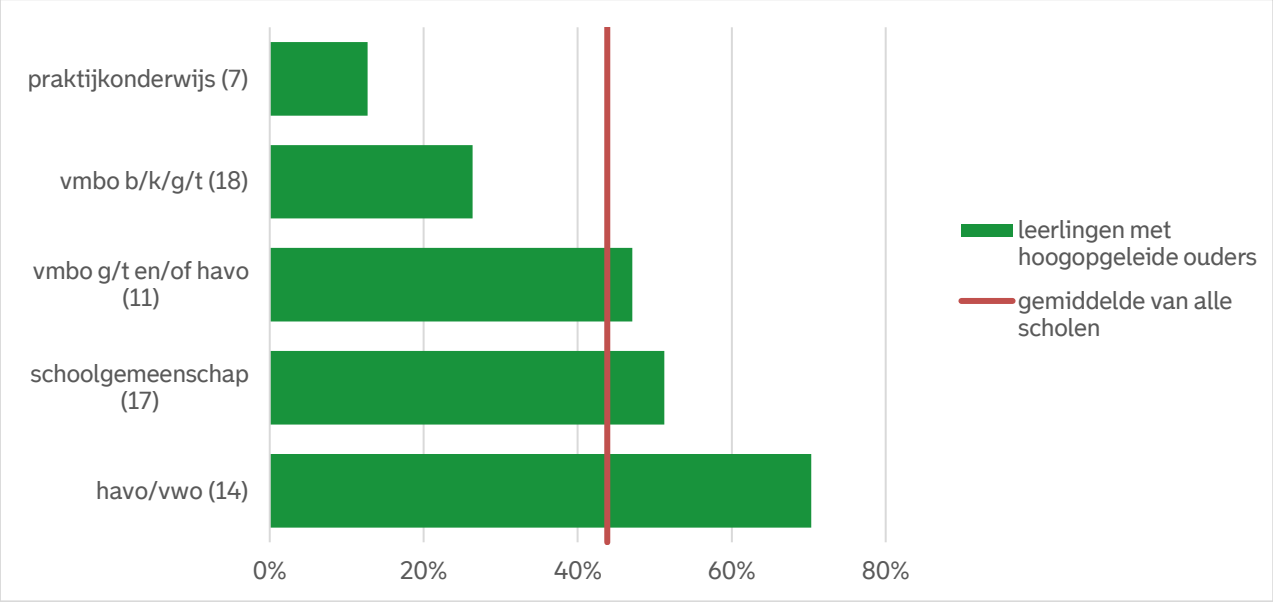

Bron: CBS, bewerking OBI

Figuur 3.5. Aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders per type vo-school, 2012/2013-2021/2022

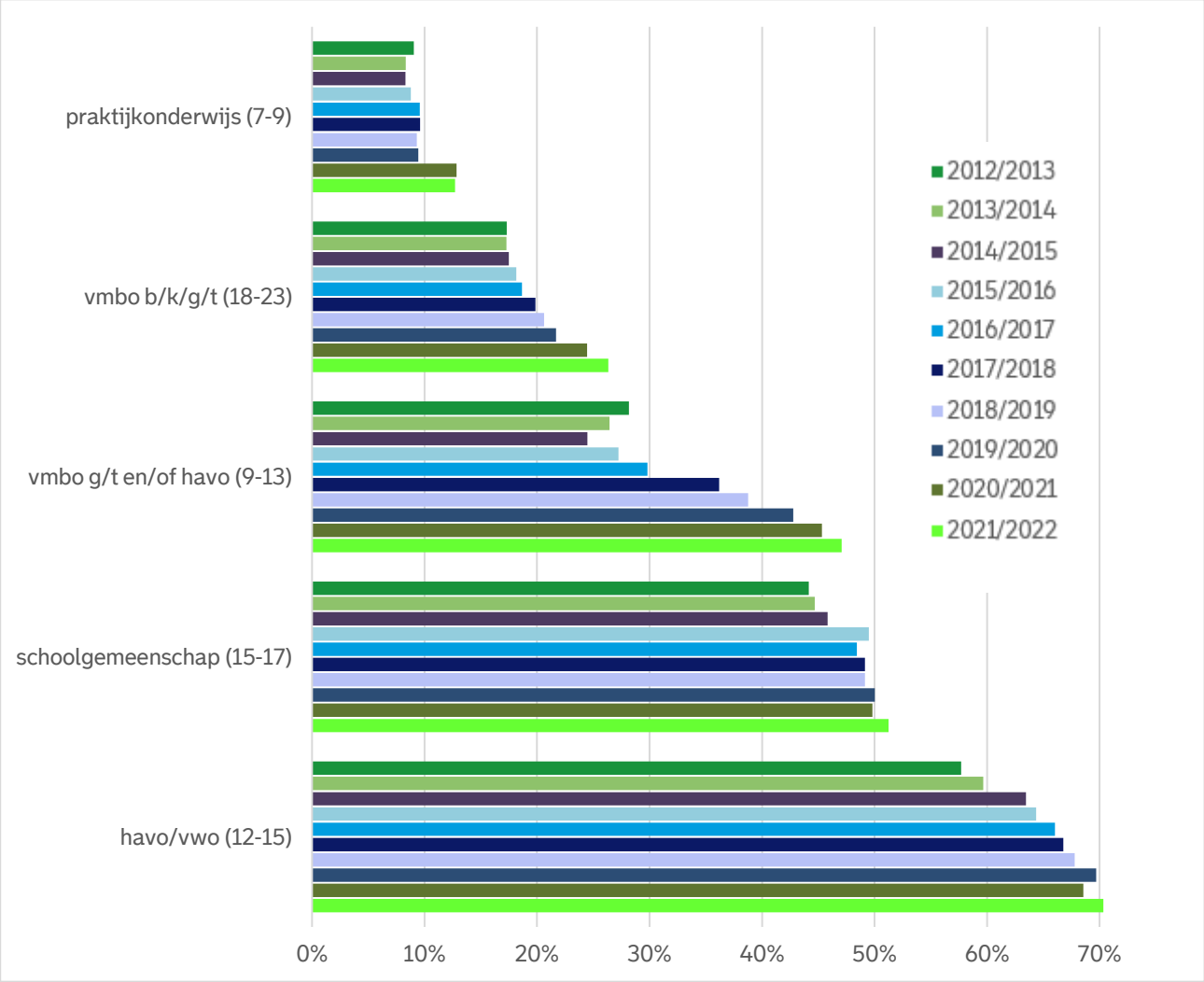

Bron: CBS, bewerking OBI

Door de schooljaren heen zien we het toegenomen aandeel hoogopgeleide ouders in de stad terug op alle type vo-scholen, waarbij op scholen met alleen praktijkonderwijs de toename pas laat op gang kwam. In het praktijkonderwijs is de toename pas in de laatste twee jaren goed te zien. De toename is relatief het grootst geweest op de vmbo g/t en/of havo scholen (van 28% naar 47%) en de havo/vwo scholen (van 58% naar 70%), zie figuur 3.5.

In de laatste twee schooljaren is er nauwelijks tot geen toename meer te zien bij de havo/vwo en schoolgemeenschap scholen, maar nog wel bij de overige scholen, vooral op de vmbo-scholen, waar een toename van vijf procentpunt is te zien tussen schooljaar 2019/2020 en 2021/2022.

3.4 Schooltypen - migratieachtergrond leerlingen

Het opleidingsniveau van de ouders en de migratieachtergrond van leerlingen hangen sterk met elkaar samen. Hierdoor zien we een tegenovergesteld patroon wanneer we naar het aandeel niet-Westerse leerlingen op middelbare scholen kijken: op scholen die enkel praktijkonderwijs of vmbo aanbieden zitten relatief veel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond en op havo/vwo- of vwo-scholen zitten relatief weinig leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond. In schooljaar 2021/2022 was het Rotterdams gemiddelde 46%. Op het praktijkonderwijs had 68% van de leerlingen een niet-Westerse migratieachtergrond, op het havo/vwo 36%, zie figuur 3.6.

Het aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond is door de schooljaren heen op de meeste typen scholen afgenomen, op de brede vmbo-scholen en vmbo-g/t of havo, echter na een eerste stijging tot 2015/2016.

Wat opvalt is de toename van het aandeel niet-Westerse leerlingen op de scholengemeenschappen, van 39% in 2012/2013 naar 43% in 2019/2020. Na een verdere stijging tot 46% in 2020/2021, is het in 2021/2022 weer afgenomen tot 42%. Op havo/vwo is het aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond tussen 2019/2020 en 2021/2022 met vijf procentpunt gestegen, van 31% naar 36%. Maar het aandeel ligt nog steeds onder de 39% van schooljaar 2012/2013. Alhoewel het aandeel door de jaren langzaam afneemt zitten meeste leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond relatief gezien dus het vaakst op het praktijkonderwijs (zie figuur 3.7).

Figuur 3.6. Aandeel leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond per type vo-school 2021/2022

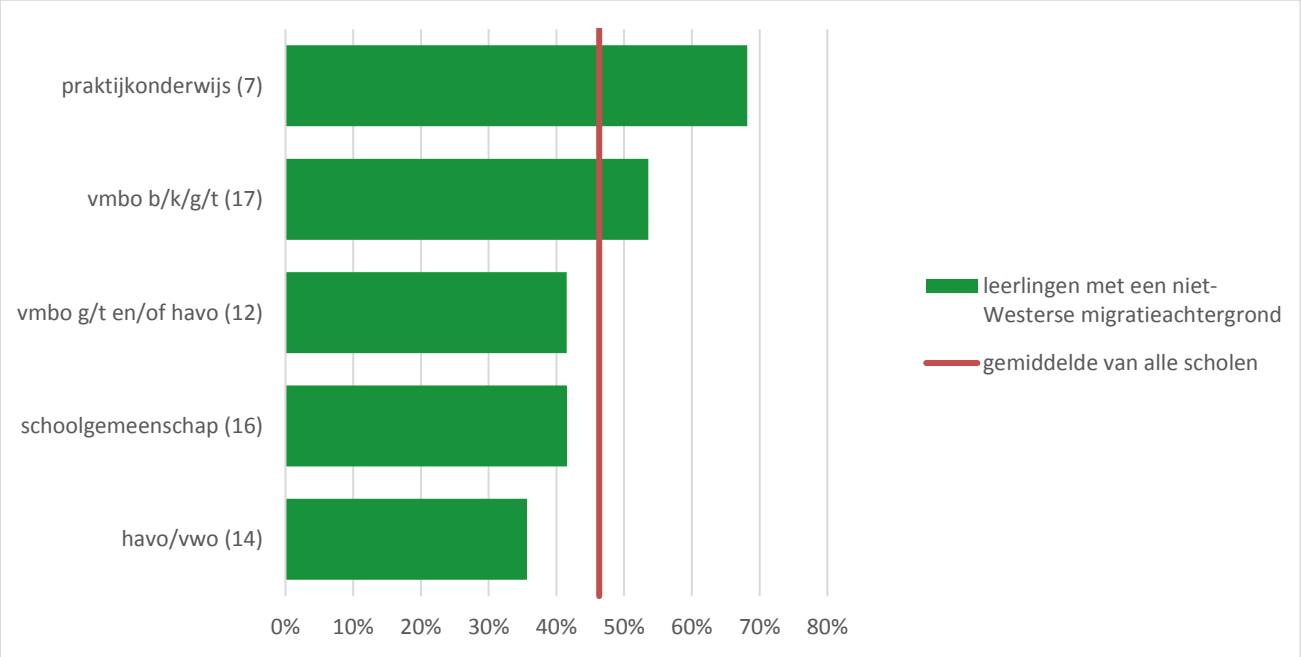

Bron: CBS, bewerking OBI

Figuur 3.7. Leerlingen met een niet westerse migratieachtergrond per type vo school, 2012/2013-2021/2022 -

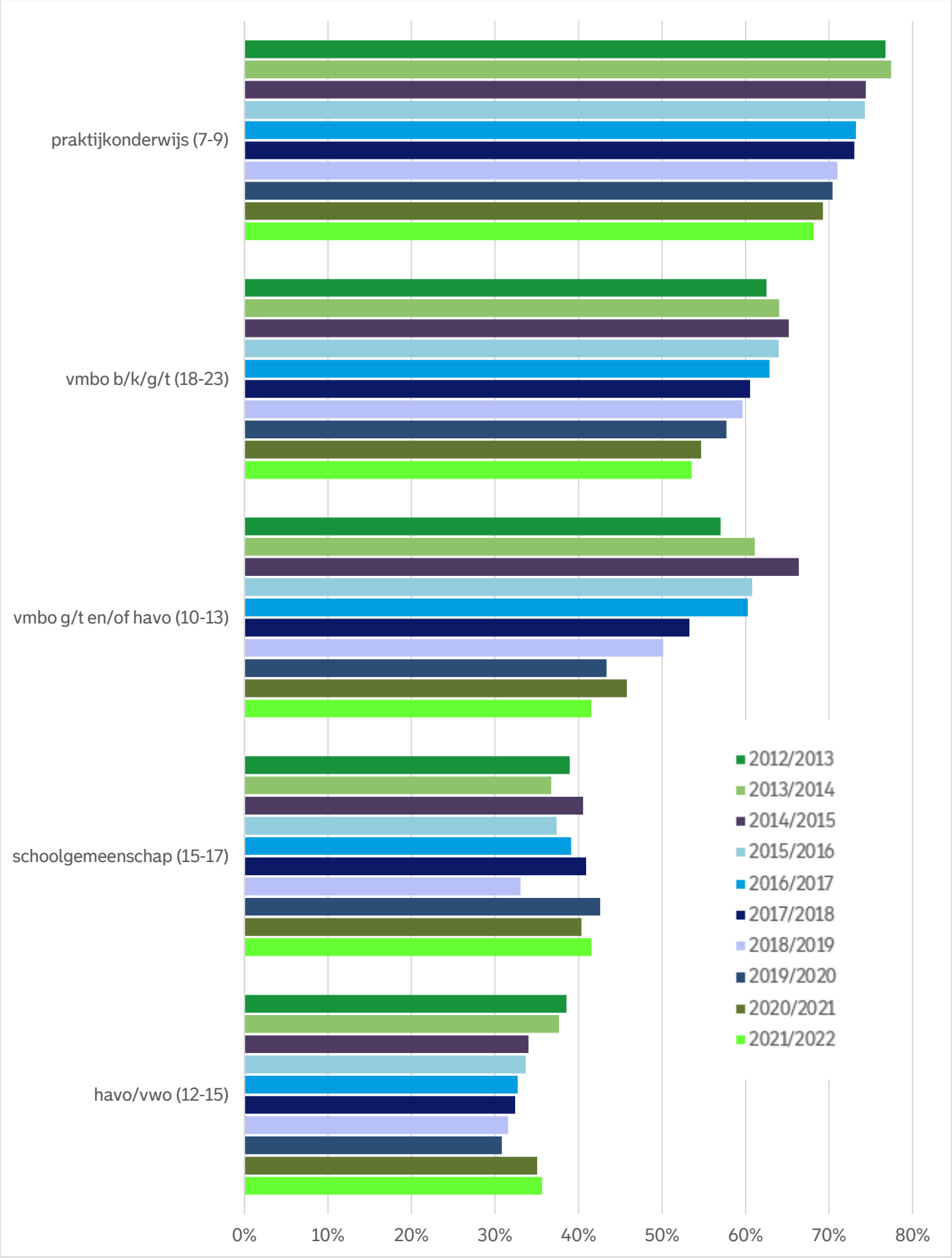

Bron: CBS, bewerking OBI

4 Spreiding in de stad

Rotterdamse middelbare scholieren met hoogopgeleide ouders wonen niet verspreid over de stad, maar concentreren zich voornamelijk in noordelijke gebieden. Vooral in de buurten Molenlaankwartier (94%), Kralingen-Oost (92%), Zestienhoven (87%), Hillegersberg-Zuid (85%), en Blijdorp (83%) is het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders zeer groot. De buurten met de kleinste aandelen hoogopgeleide ouders liggen in Delfshaven (Tussendijken; 17%), Kralingen-Crooswijk (Oud-Crooswijk; 22%) en Feijenoord (Feijenoord en Hillesluis; 22%). In alle buurten van Charlois liggen de percentages onder de 40%, waar het in Oud-Charlois het hoogst is met 36% en in Tarwewijk het laagst met 23%, zie figuur 4.1.

In 2019/2020 was de buurt Heijplaat de buurt met het kleinste aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders, maar daar is met een stijging van 12%-punt (van 17% in 2019/2020 naar 29% in 2021/2022) een grote toename te zien.

Als we kijken naar de ontwikkeling per woonbuurt door de schooljaren heen (zie figuur 4.2) zien we de grootste stijging, namelijk 38%-punt, in de buurt Zestienhoven (tussen 2019/2020 en 2021/2022 is een toename van vijf procentpunt te zien). In vergelijking met 2012/2013 is er in 2021/2022 geen enkele buurt met een afname van het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders te zien. Ten opzichte van 2019/2020 zijn er wel een aantal buurten met een afname van het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders te zien. De grootste afname is te zien in de buurten Struisenburg in Kralingen-Crooswijk (een afname van negen procentpunt) en Cool in Rotterdam-Centrum (een afname van acht procentpunt).

Figuur 4.1. Hoogopgeleide ouders Rotterdamse leerlingen voortgezet onderwijs per woonbuurt in 2021/2022 en de verandering hierin sinds 2019/2020

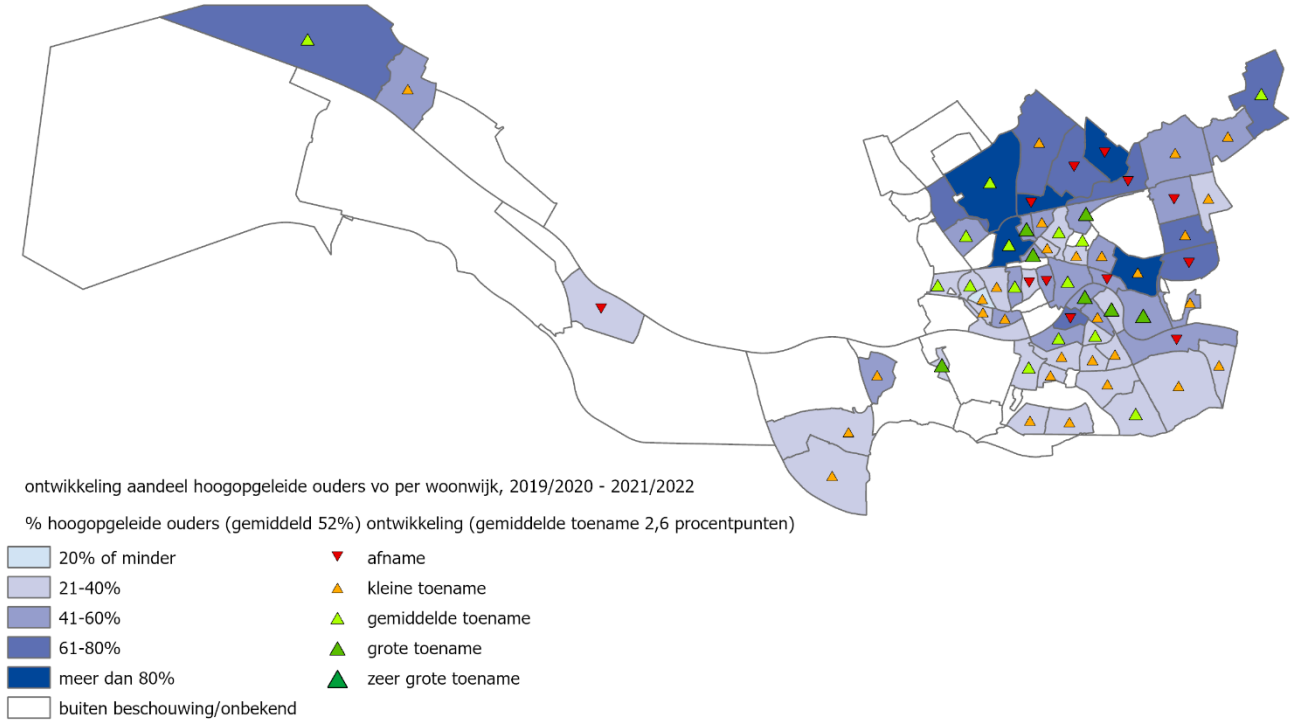

Bron: CBS, bewerking OBI

Figuur 4.2. Hoogopgeleide ouders Rotterdamse leerlingen voortgezet onderwijs per woonbuurt in 2021/2022 en de verandering hierin sinds 2012/2013

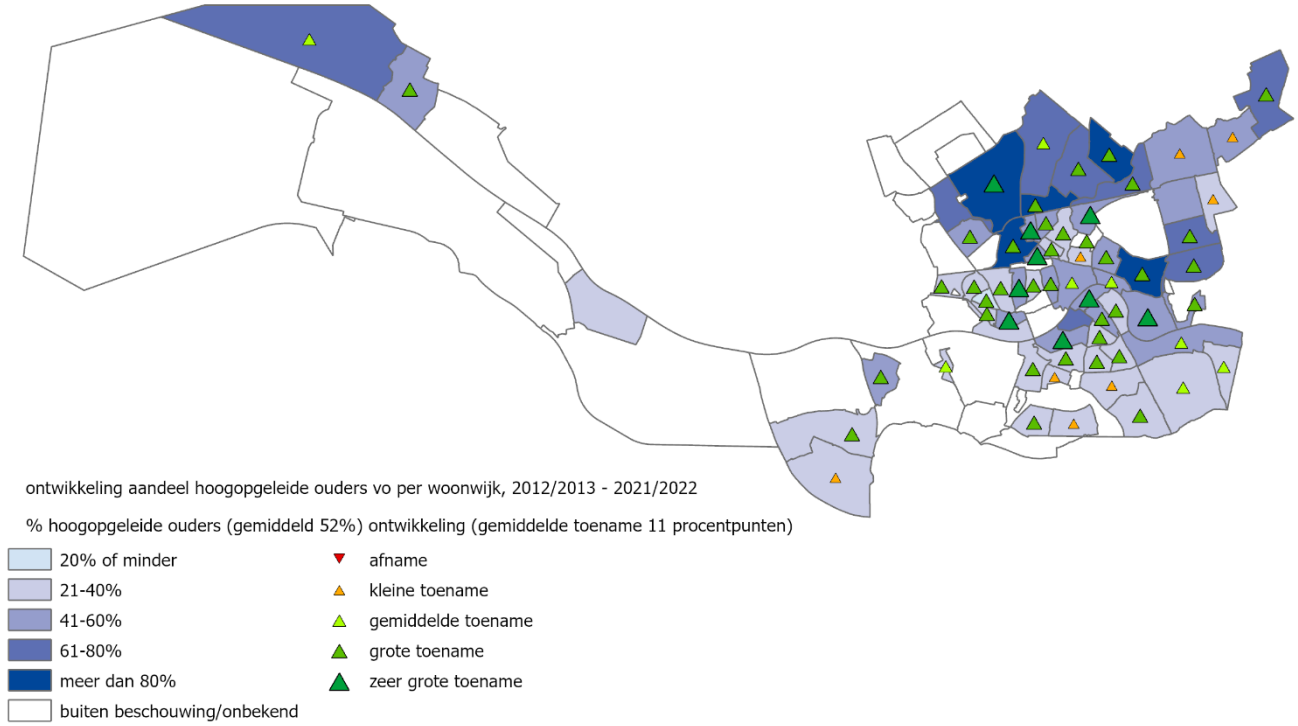

Bron: CBS, bewerking OBI

5 Leerlingstromen in Rotterdam

Om de leerlingstromen in het Rotterdamse onderwijs in kaart te brengen is de stad in vier stadsdelen ingedeeld (zie figuur 5.1), die bestaan uit de gebieden:

- NPRZ-gebied (Feijenoord, Charlois en IJsselmonde)
- Zuid overig (Hoogvliet, Pernis en Rozenburg, Waalhaven-Eemhaven)
- Noord binnen de ring (Delfshaven, Kralingen-Crooswijk, Centrum, Noord)
- Noord buiten de ring (Hoek van Holland, Overschie, Hillegersberg, Prins Alexander, Spaanse Polder en Nieuw Mathenesse)

In 2021/2022 gaat 60% van de leerlingen in het eigen stadsdeel naar school. In 2019/2020 was dat 61% en in 2012/2013 60%. Uit nadere analyse blijkt dat iets meer leerlingen uit NPRZ-gebied relatief iets vaker buiten Rotterdam onderwijs zijn gaan volgen (plus vier procentpunt) en uit Zuid overig juist relatief iets minder vaak (min zes procentpunt). De leerlingstromen in schooljaar 2021/2022 zijn vergelijkbaar met die in 2019/2020.

Gemiddeld gaat in 2021/2022 57% van de leerlingen met hoogopgeleide ouders in het eigen stadsdeel naar school (stijging van één procentpunt ten opzichte van 2019/2020), tegenover 59% van de leerlingen met middelbaar opgeleide ouders (daling van twee procentpunt ten opzichte van 2019/2020) en 67% van de leerlingen met laagopgeleide ouders (ook daling van twee procentpunt ten opzichte van 2019/2020).

Ten opzichte van 2012/2013 is het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders dat in het eigen stadsdeel naar school gaat gestegen met drie procentpunt, het aandeel met middelbaar opgeleide ouders met één procentpunt en het aandeel met laagopgeleide ouders met één procentpunt gedaald.

Figuur 5.1. Indeling van Rotterdam in vier stadsdelen

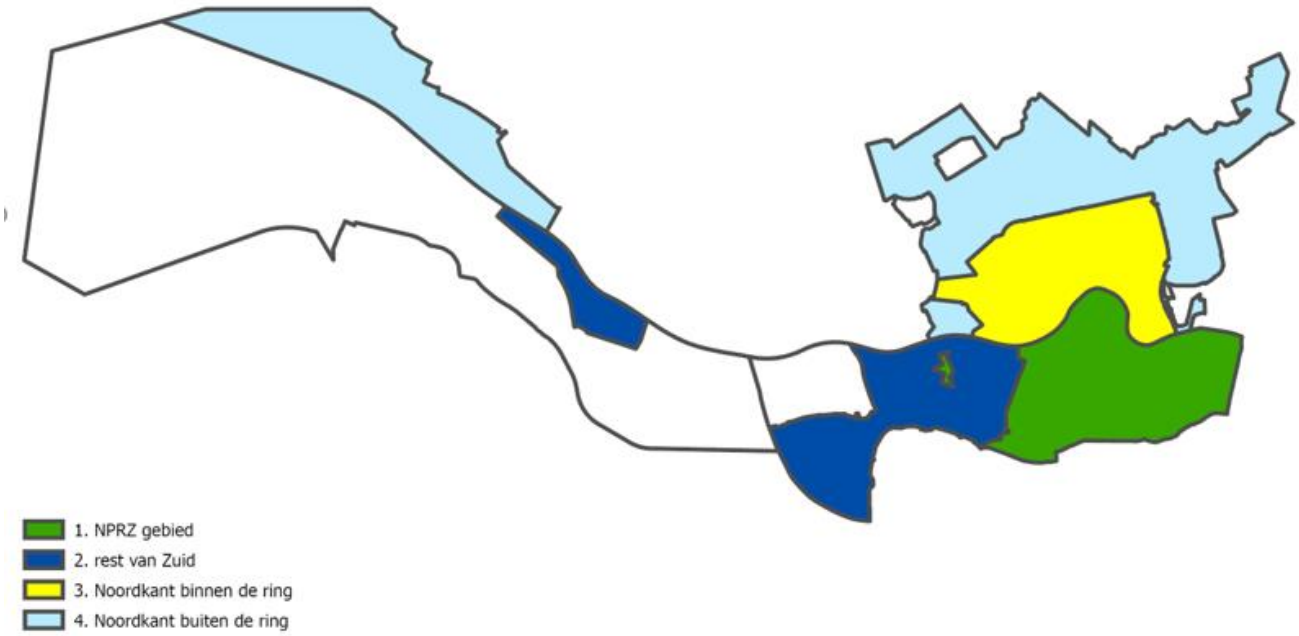

Figuur 5.2. Leerlingenstromen in het Rotterdamse voortgezet onderwijs van woonstadsdeel naar schoolstadsdeel – hoogopgeleide ouders, 2021/2022 -

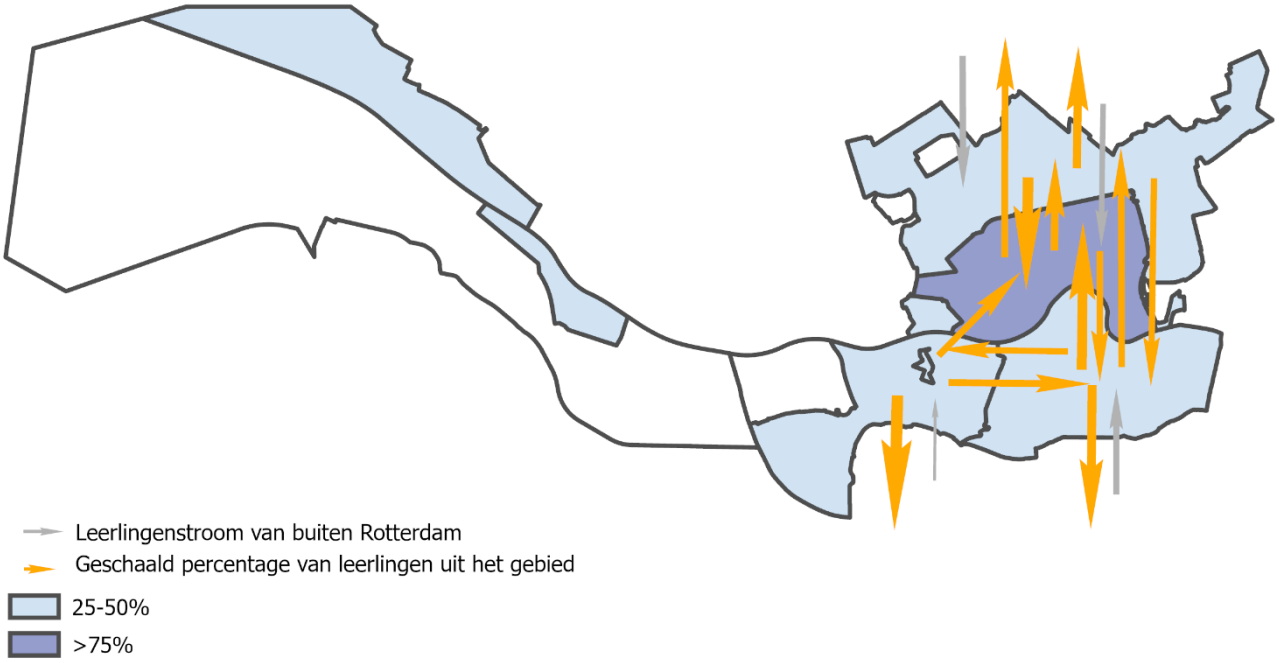

Bron: CBS, bewerking OBI

5.1 Hoogopgeleide ouders

Het aandeel leerlingen met hoogopgeleide ouders dat in het eigen stadsdeel naar school gaat is het kleinst (46%) in NPRZ-gebied en het grootst (81%) in Noord binnen de ring. Kinderen van hoogopgeleide ouders wonend in Rotterdam Zuid overig trekken relatief veel naar scholen buiten Rotterdam (40%) of naar scholen in NPRZ-gebied (6%) of Noord binnen de ring (5%). Er gaat een klein aandeel kinderen van hoogopgeleide ouders uit Noord binnen de ring (3%) en buiten de ring (1%) in NPRZ-gebied naar school. Ook komen er leerlingen van hoogopgeleide ouders van buiten Rotterdam naar scholen binnen Rotterdam, het grootste gedeelte daarvan (36%) zit op scholen in Noord buiten de ring, 32% gaat naar NPRZ-gebied, 29% naar Noord binnen de ring, een klein gedeelte (3%) gaat in Rotterdam Zuid overig naar school. Zie ook figuur 5.2.

5.2 Middelbaar opgeleide ouders

Het aandeel leerlingen met middelbaar opgeleide ouders dat in het eigen stadsdeel naar school gaat is het kleinst (52%) in het stadsdeel Noord buiten de ring en het grootst (68%) in Noord binnen de ring. Kinderen van middelbaar opgeleide ouders wonend in Rotterdam Zuid overig trekken relatief veel naar scholen buiten Rotterdam (37%). Er gaat een klein aandeel kinderen van middelbaar opgeleide ouders uit Noord binnen de ring (5%) en buiten de ring (2%) in NPRZ-gebied naar school. Ook komen er leerlingen van middelbaar opgeleide ouders van buiten Rotterdam naar scholen binnen Rotterdam, ruim een derde daarvan (35%) zit op scholen in Noord buiten de ring, 34% gaat naar NPRZ-gebied en 24% naar Noord binnen de ring. Een klein gedeelte (8%) gaat in Rotterdam Zuid overig naar school. Zie ook figuur 5.3.

5.3 Laagopgeleide ouders

Het aandeel leerlingen met laagopgeleide ouders dat in het eigen stadsdeel naar school gaat is het kleinst (52%) in het stadsdeel Noord buiten de ring en het grootst (73%) in Noord binnen de ring. Kinderen van laagopgeleide ouders wonend in Zuid overig trekken relatief vaak (30%) naar scholen buiten Rotterdam. Ook uit Noord buiten de ring trekken relatief veel kinderen van laagopgeleide ouders naar scholen buiten

Rotterdam (25%), maar ook gaan ze relatief vaak naar scholen in Noord binnen de ring (21%). Er gaat een klein aandeel kinderen van laagopgeleide ouders uit Noord binnen de ring (5%) en Noord buiten de ring (2%) in NPRZ-gebied naar school. Ook komen er leerlingen van laagopgeleide ouders van buiten Rotterdam naar scholen binnen Rotterdam, ruim een derde daarvan (36%) zit op scholen in NPRZ-gebied, 30% gaat naar scholen in Noord binnen de ring en 26% naar Noord buiten de ring. Een klein gedeelte (8%) gaat in Rotterdam Zuid overig naar school. Zie ook figuur 5.4.

Figuur 5.3. Leerlingenstromen in het Rotterdamse voortgezet onderwijs van woonstadsdeel naar schoolstadsdeel – middelbaar opgeleide ouders, 2021/2022

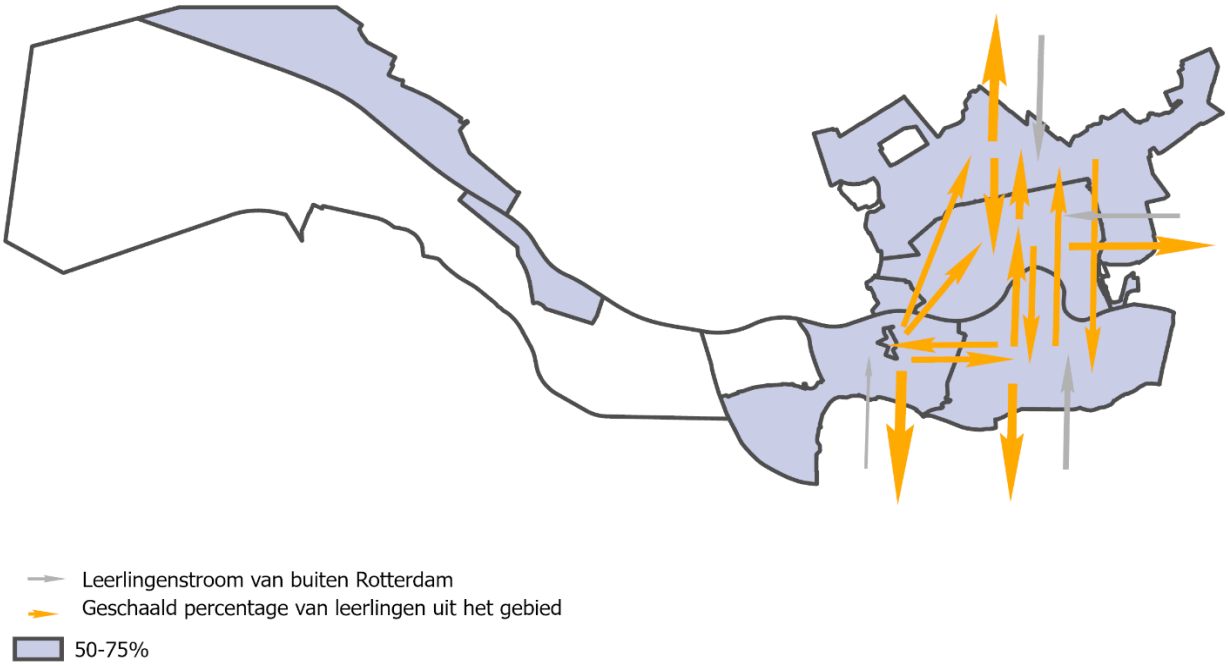

Bron: CBS, bewerking OBI

Figuur 5.4. Leerlingenstromen in het Rotterdamse voortgezet onderwijs van woonstadsdeel naar schoolstadsdeel – laagopgeleide ouders, 2021/2022

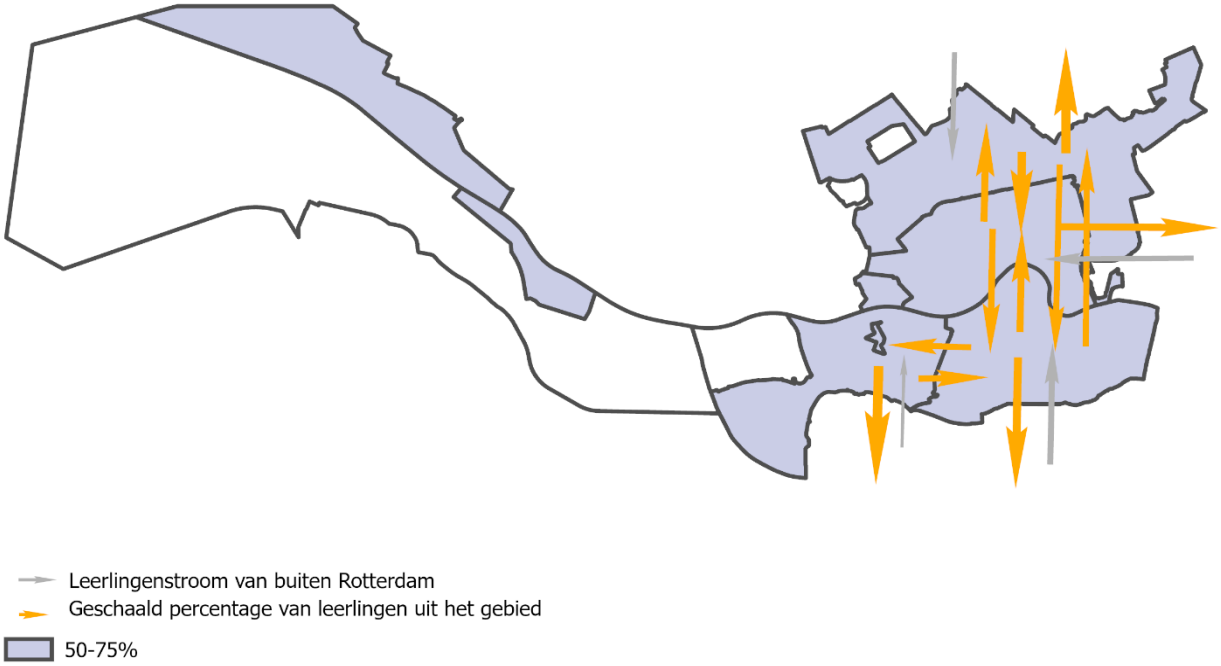

Bron: CBS, bewerking OBI

Gemeente
Rotterdam